

ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO SREDIŠČE KOPER
(ZRS Koper)
Garibaldijeva 1
6000 Koper

**Dokument o izgradnji in razvoju knjižnične zbirke ter
zagotavljanju dostopa do drugih informacijskih virov**

KNJIŽNICA ZRS KOPER

Koper, 2024

1. Status knjižnice in umeščenost v organizacijsko strukturo matične ustanove ZRS Koper

Na podlagi 45. in 46. člena Zakona o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 - ZPDZC in 127/06 - ZJZP), Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (Uradni list RS, št. 186/21) in 11. člena Sklepa o ustanovitvi javnega raziskovalnega zavoda Znanstveno-raziskovalno središče Koper (Uradni list RS, št. 114/22) je Upravni odbor Znanstveno-raziskovalnega središča Koper na šesti seji 22. decembra 2022 sprejel Statut znanstveno-raziskovalnega središča Koper, ki v 13. členu opredeljuje knjižnico kot organizacijsko enoto ZRS Koper.

2. Namen dokumenta

Namen dokumenta je opredelitev vsebinskih in formalnih kriterijev za načrten, sistematičen, relevanten, racionalen in kakovosten razvoj ter izgradnjo knjižnične zbirke in zagotavljanja dostopa do drugih informacijskih virov. Dokument opredeljuje način za doseganje tega cilja ter vzpostavlja mehanizme za vključevanje in uspešno zadovoljevanje potreb potencialnih in drugih uporabnikov in uporabnic, ki so jim knjižnična zbirka in informacijski viri namenjeni. Vsebina dokumenta zajema nabavno politiko in zagotavljanje drugih informacijskih virov v skladu z usmeritvijo matične ustanove, veljavno zakonodajo, standardi in priporočili ter kodeksom poklicne etike.

3. Zakonska določila, standardi in strokovna priporočila

- Zakon o knjižničarstvu (UL RS 87/2001, 96/2002 – ZUJIK in 92/2015)
- Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti – ZZrID (Uradni list RS, št. 186/21 z dne 30. 11. 2021)
- Zakon o zavodih (UL RS, št. 12/1991, 45/1994, 8/1996, 18/1998, 36/2000, 127/2006)
- Sklep o ustanovitvi javnega raziskovalnega zavoda Znanstveno-raziskovalno središče Koper (UL RS, št. 114/2022, 31. 8. 2022)
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (UL RS, št. 73/03, 70/08, 80/12)
- Strokovna priporočila in standardi za specialne knjižnice: (26. 11. 2018–25. 11. 2028) (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2018)
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (UL RS, št. 29/2003)
- Navodilo za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (NUK, 31. 1. 2013)
- Guidelines for a Collection development policy (IFLA, 2001)

4. Poslanstvo in namen knjižnice

Knjižnica ZRS Koper po strukturi knjižničnega gradiva, ki ga hrani, in po dejavnostih, ki jih izvaja, spada v skupino t. i. specialnih knjižnic s področja znanosti. Poslanstvo knjižnice je zbiranje, urejanje in hramba knjižničnega gradiva, ki vsebinsko sovпада z znanstvenimi področji delovanja

raziskovalnih skupin ZRS Koper. Tudi sicer so dejavnosti knjižnice usmerjene predvsem v podporo znanstvenoraziskovalnemu delu matične ustanove.

Knjižnica ZRS Koper je bila ustanovljena v letu 1996 in je istega leta postala polnopravna članica vzajemnega bibliotekarskega sistema COBISS. V letu 2002 je ob širitvi matične ustanove pridobila nove prostore. Med letoma 2013 in 2016 je bila del Univerzitetne knjižnice UP, od začetka leta 2017 pa ponovno deluje kot samostojna knjižnica v okviru ZRS Koper. V letu 2023 je pridobila dodatne nove prostore v Centru Humanističnih znanosti na Kreljevi 6 v Kopru in postavitev svoje knjižnične zbirke organizirala v dveh oddelkih.

Zaradi narave dela matične ustanove in zahtev, ki jih prednja postavlja delovanje na konkurenčnem domačem, predvsem pa mednarodnem raziskovalnem področju, Knjižnica ZRS Koper deloma izgublja vlogo klasične knjižnice in vse bolj prevzema dejavnosti informacijsko-dokumentacijskega centra.

Z vodenjem osebnih bibliografij raziskovalcev in raziskovalk knjižnica skrbi za pregled nad strokovno in znanstveno dejavnostjo matične ustanove ter za njeno promocijo v slovenskem in mednarodnem prostoru. V ta namen nudi tudi podporo odprtemu dostopu v znanosti. Dragocena je tudi pomoč, ki jo raziskovalcem in raziskovalkam nudi pri zagotavljanju odprtega dostopa do njihovih znanstvenih objav in ravnanju z raziskovalnimi podatki. Specifična znanja s področja znanosti, ki so potrebna za uspešno delo v specialni knjižnici, omogočajo zaposlenim, da so aktivni na stičišču knjižnične, informacijsko dokumentacijske in založniške dejavnosti matične ustanove, s čimer pripomorejo k njeni uspešnosti in odmevnosti. Knjižnica pa obenem nudi pomembno podporo strokovnim službam matične ustanove vezano na specifične njene dela.

5. Strategija razvoja knjižnice ZRS Koper

Strategija razvoja knjižnice ZRS Koper izhaja iz Strokovnih standardov za specialne knjižnice (26. 11. 2028 – 25. 11. 2028) ter je v skladu s strateškimi poslovnimi dokumenti in letnimi programi dela matične ustanove. Trenutno je v pripravi strategija matične ustanove do leta 2030, v kateri se bodo opredelili in dodelali cilji knjižnične dejavnosti za prihodnje obdobje.

5.1 Vrste knjižničnega gradiva in informacijskih virov ter vrsta, dostopnost in gradnja posameznih knjižničnih zbirk

Knjižnica ZRS Koper skrbi in zagotavlja kakovostno, relevantno in pregledno knjižnično zbirko ter skrbi za njeno sistematično izgradnjo in razvoj v skladu s potrebami raziskovalnega procesa na matični ustanovi. Knjižnična zbirka obsega monografije, strokovne in znanstvene revije, različne elektronske informacijske vire in druge publikacije predvsem s področja humanističnih in družboslovnih znanosti ter drugih znanstvenih področij, v okviru katerih delujejo raziskovalne skupine ZRS Koper. Vse gradivo je v knjižnici dostopno v prostem dostopu

(postavitev po Univerzalni decimalni klasifikaciji). Izbor in nakup knjižničnega gradiva se izvajata v skladu s potrebami in željami raziskovalcev in raziskovalk ZRS Koper, saj je temeljno poslanstvo knjižnice zadovoljevanje informacijskih in znanstvenoraziskovalnih potreb raziskovalcev in raziskovalk tj. svojih primarnih uporabnikov in uporabnic.

Knjižnično gradivo je večinoma pridobljeno z nakupom. Na podlagi povezav in dobrega sodelovanja s sorodnimi ustanovami doma in v tujini pridobiva knjižnično gradivo tudi z zameno in z darovi ter z izdajami matične ustanove. Darovano gradivo knjižnica uvrsti v svojo zbirko skladno z znanstvenimi področji, ki jih pokrivajo inštituti ZRS Koper, v skladu s potrebami uporabnikov in uporabnic in ustrezno ohranjenostjo. Kriteriji, ki jih upošteva pri darovih so relevantnost, aktualnost in zanesljivost vira, prisotnost gradiva v drugih knjižnicah nacionalnega knjižničnega prostora ter strokovna presoja.

Izbor gradiva, ki ga knjižnica pridobi z nakupom, poteka na podlagi ponudb dobaviteljev in založnikov na pobudo in v skladu s potrebami in željami raziskovalcev in raziskovalk.

Zaradi hitre dinamike sprememb v okolju in spremenjenih potreb uporabnikov in uporabnic, zlasti po elektronskih virih informacij, knjižnica nabavno politiko ves čas prilagaja spremembam. Aktivno sodeluje z drugimi knjižnicami v okviru dveh nacionalnih konzorcijev za zagotavljanje dostopa do elektronskih zbirk serijskih publikacij. Dostop do elektronskih informacijskih virov je omogočen iz prostorov ZRS Koper, za zaposlene ZRS Koper pa tudi preko oddaljenega dostopa.

5.1.1 Vrste, gradnja in hranjenje knjižničnega gradiva

Knjižnica knjižnično zbirko redno dopolnjuje in razvija. Pri razvoju knjižnične zbirke knjižnica sledi temeljnim načelom:

- načelo ustreznosti: zbirka je ustrezna po vsebini in obsegu, zadovoljuje potrebe potencialnih in drugih uporabnikov in uporabnic,
- načelo izčrpnosti: zbirka je čim bolj celovita, pokriva temeljna dela iz znanstvenih področij, ki jih pokrivajo inštituti matične ustanove, ,
- načelo strokovnosti: zbirka se oblikuje na podlagi objektivnih kriterijev, ki zagotavljajo njeno uravnoteženost in nepristranski izbor knjižničnega gradiva.

V skladu s poslanstvom matične ustanove knjižnična zbirka prvenstveno vsebuje znanstvena in strokovna dela za odrasle, predvsem za zaposlene raziskovalce in raziskovalke, študente in študentke ter drugo zainteresirano javnost.

Neaktualnega in vsebinsko nerelevantnega gradiva v zbirko načeloma ne uvršča, dvojniki so vključeni v zbirko le pogojno, glede na morebitne posebnosti (redkost ali pomembnost gradiva, obvezni izvod matične ustanove ipd.)

Poleg inventariziranega gradiva knjižnica hrani tudi starejše, še neinventarizirano gradivo, ki ga postopoma pregleduje. Pri odločitvi, ali ga bo strokovno obdelala in vključila v knjižnično zbirko ali ne, bo upoštevala kriterije: relevantnost, aktualnost in zanesljivost vira ter strokovna presoja.

Darovi, ki jih knjižnica prejema od fizičnih ali pravnih oseb, predstavljajo pomemben način pridobivanja knjižničnega gradiva. Knjižnica ZRS Koper ceni vsako ponudbo za donacijo gradiva, vendar pa pri vključevanju darov v knjižnično zbirko ravna skladno s svojo politiko oblikovanja zbirke.

5.1.2 Dostop do knjižničnega gradiva

Knjižnica ZRS Koper je namenjena predvsem raziskovalcem in raziskovalkam ter drugim sodelavcem in sodelavkam matične ustanove, odprta pa je tudi za vse zunanje uporabnike in uporabnice. Uporabnikom in uporabnicam ter članom in članicam zagotavlja storitve v skladu z Uredbo o osnovnih storitvah knjižnic.

S prizadevanjem za kakovost bibliografskih in normativnih zapisov v sistemu COBISS knjižnica skrbi, da je knjižnična zbirka ustrezno predstavljena v vzajemnem elektronskem katalogu COBISS+, v bazi ZRSKP.

Vse svoje gradivo zagotavlja za izposojno v prostem pristopu. Izposoja je v knjižnici organizirana v dveh oddelkih, v knjižnici na sedežu ZRS Koper, na Garibaldijevi 1, kjer hranimo gradivo s področja družboslovja in drugih uporabnih znanosti ter v knjižnici Centra humanističnih znanosti ZRS Koper na Kreljevi ulici 6, kjer hranimo gradivo s področja humanistike.

Postopki izposoje knjižničnega gradiva, rezervacij, podaljševanja roka izposoje in vračanja gradiva ter obveščanja uporabnikov in uporabnic so enostavni, hitri in učinkoviti. Pogoji uporabe gradiva in izposojevalni roki so za vse kategorije uporabnikov in uporabnic jasno opredeljeni in natančno predstavljeni ob izposoji gradiva.

5.1.3 Zagotavljanje odprtega dostopa do znanstvenih publikacij

Knjižnica ZRS Koper nudi matični ustanovi podporo tudi pri prizadevanjih za doseganje ciljev, zastavljenih v strategiji o odprti znanosti. Aktivno sodeluje v medinstitucionalnih prizadevanjih za odprti dostop objavljenih bibliografskih rezultatov raziskav in t. i. FAIR dostop do raziskovalnih podatkov, povezanih z objavami. Vse bibliografske dosežke raziskovalcev in raziskovalk ZRS Koper, ki so objavljeni v odprtem dostopu, knjižnica vnaša v repozitorija Digitalni repozitorij raziskovalnih organizacij Slovenije (DiRROS) in dCOBISS.

5.1.4 Izločanje knjižničnega gradiva

Knjižnica redno skrbi za zagotavljanje aktualnosti in relevantnosti knjižnične zbirke v skladu s potrebami uporabnikov in uporabnic oziroma matične ustanove. Gradivo, ki je vsebinsko zastarelo oziroma poškodovano, ali ne ustreza zgoraj navedenim kriterijem, se iz zbirke izloči. Knjižnica izjemno skrbno pristopa k izločanju in odpisu knjižničnega gradiva in s tem skrbi za ohranjanje kakovostne in aktualne knjižnične zbirke. Kriteriji za izločanje gradiva so poškodovano ali uničeno gradivo, zastarelo gradivo, nepopolno gradivo ter odvečni izvodi, ki jih glede na potrebe, knjižnica ne potrebuje več. Izloči se tudi gradivo, ki je ukradeno ali izgubljeno in ga ni več mogoče izterjati od članov ali članic knjižnice.

Knjižnica gradivo izloča tudi če oceni, da zaradi novega prirasta ne more več zagotoviti prostora za hrambo knjižničnega gradiva. Knjižnica izloča gradivo v skladu z Navodilom za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (NUK, 31. 1. 2013).

5.1.5 Hranjenje, varovanje, zaščita in ohranjanje knjižničnega gradiva

Knjižnica zagotavlja ustrezne prostore za hrambo knjižničnega gradiva v skladu s strokovnimi standardi.

5.2 Storitve knjižnice

Knjižnične storitve so organizirane tako, da imajo uporabniki in uporabnice knjižnice, tudi osebe s funkcionalno oviranostjo, omogočen dostop do obeh oddelkov knjižnice, do knjižničnega gradiva, informacijskih virov in čitalnice. V okviru nacionalnih konzorcijev ima ZRS Koper dostop do elektronskih zbirk serijskih publikacij. Dostop do elektronskih informacijskih virov je omogočen iz prostorov ZRS Koper, za zaposlene ZRS Koper pa tudi preko oddaljenega dostopa.

Strokovno osebje zasleduje cilj čim hitrejšega in čim učinkovitejšega zadovoljevanja potreb zaposlenih raziskovalcev in raziskovalk in drugih uporabnikov in uporabnic. Skrb za redno in ažurno dopolnjevanje evidenc bibliografskih dosežkov raziskovalcev in raziskovalk je bistvenega pomena. Specifična znanja, ki so potrebna za uspešno delo v specialni knjižnici s področja znanosti, zaposlenim omogočajo, da so aktivni na stičišču knjižnične, informacijsko-dokumentacijske in založniške dejavnosti. Na področju bibliografske dejavnosti knjižnica skrbi za vodenje bibliografij zaposlenih raziskovalcev in raziskovalk v sistemu COBISS in s tem za dopolnjevanje vzajemne bibliografske baze podatkov, normativnih baz podatkov ter evidentiranja rezultatov znanstvenoraziskovalnega dela za potrebe informacijskega sistema o raziskovalni dejavnosti (ARIS) in za potrebe napredovanj – habilitacij zaposlenih na matični inštituciji. Na področju zagotavljanja odprtega dostopa do znanstvenih publikacij nudi pomoč raziskovalcem in raziskovalkam pri zagotavljanju odprtega dostopa do njihovih znanstvenih objav ter pri upravljanju z raziskovalnimi podatki. Knjižnica skrbi za shranjevanje objav v

repozitorija DiRROS in dCOBISS, s čimer omogoča trajno hranjenje elektronskega gradiva in raziskovalnih podatkov v odprtem dostopu.

5.3 Uporabniki knjižnice

Primarni uporabniki in uporabnice knjižnice so zaposleni raziskovalci in raziskovalke matične ustanove. Uporaba knjižnice je omogočena tudi študentom in študentkam ter drugim uporabnikom in uporabnicam, ki potrebujejo gradivo, ki se hrani v knjižnični zbirki. V knjižnico so včlanjene tudi pravne osebe, predvsem knjižnice, ki delujejo v okviru drugih organizacij, ali samostojno, kot partnerice pri medsebojni medknjižnični izposoji gradiva za izobraževalne in raziskovalne namene.

5.4 Zaposleni

Strokovno osebje v knjižnici je ustrezno formalno izobraženo tako z vidika področij delovanja matične ustanove, kot tudi v skladu s standardi in smernicami iz področja bibliotekarske stroke in informacijskih znanosti, ki zagotavljajo razumevanje znanstvenih področij in teorij knjižničarstva, organizacije informacij, upravljanja zbirke in sodobnih informacijskih tehnologij.

Zaradi narave dela matične ustanove in zahtev, ki jih pred njo postavlja delovanje na konkurenčnem domačem, predvsem pa mednarodnem raziskovalnem področju, Knjižnica ZRS deloma izgublja vlogo klasične knjižnice in vse bolj prevzema dejavnosti informacijsko-dokumentacijskega centra. Pojavljajo se nove, dodatne zahteve in potrebe po hitrem in učinkovitem pridobivanju novih znanj, kompetenc in spretnosti strokovnega osebja knjižnice. Sledenje spremembam v okolju in spremenjenim zahtevam in pričakovanjem do strokovnega osebja knjižnice, predstavlja zaposlenim velike izzive.

5.5 Prostor

Knjižnica vse svoje gradivo zagotavlja za izposajo v prostem pristopu. Izposoja je v knjižnici organizirana v dveh oddelkih, v knjižnici na sedežu ZRS Koper, na Garibaldijevi 1 in v knjižnici Centra humanističnih znanosti ZRS Koper na Kreljevi ulici 6. V čitalnici knjižnice oddelka na Garibaldijevi 1 je na voljo 36 uporabniških mest.

5.6 Finance

Knjižnica svojo knjižnično zbirko povečuje v skladu z nabavno politiko matične ustanove in v skladu s potrebami in željami zaposlenih raziskovalcev in raziskovalk, ki tudi predlagajo vir financiranja stroška nakupa, saj se nakup knjižničnega gradiva pretežno financira iz projektnih sredstev. Matična ustanova zagotavlja ustrezne finančne vire za (so)financiranje in organizacijo dostopa do elektronskih zbirk serijskih publikacij. Knjižnica redno spremlja in obvešča

raziskovalce in raziskovalke o novostih in ugodnostih pri objavljanju prispevkov v odprtem dostopu (APC, popusti pri APC ipd.) in sodeluje pri prijavi na razpis ARIS za povračilo stroškov objav v zlatem odprtem dostopu.

5.7 Ugotavljanje uspešnosti

Proces evalvacije knjižnice je namenjen ugotavljanju uspešnosti in učinkovitosti delovanja glede na njen namen in postavljene cilje. Knjižnica sodeluje v procesu načrtovanja oziroma priprave strateških in letnih načrtov matične ustanove. V strateškem načrtu opredeljuje dolgoročne razvojne cilje in strategije, v letnih načrtih dela opredeljuje letne cilje in dejavnosti. Letni načrt knjižnice je del letnega načrta matične ustanove. V letnem poslovnem poročilu knjižnica opravljeno delo oceni in opozori oziroma utemelji morebitne težave pri uresničevanju zastavljenih ciljev. V procesu evalvacije knjižnica uporablja kvantitativne kazalce uspešnosti svojega delovanja.

Prof. Dr. Rado Pišot
Direktor ZRS Koper

